VALORIFICAREA CULTURII POPULARE ÎN BUCOVINA, ÎNTRE ANII 1850 ŞI 1900 (II)

ELENA PASCANIUC

La un deceniu de la încetarea apariţiei periodicului „Foaia Societăţii pentru literatura şi cultura română în Bucovina”, timp în care numeroase materiale folclorice adunate din Bucovina (de S. Fl. Marian, Dimitrie Dan, Vasile Bumbac) apar în publicaţii transilvănene[1], în cele conduse de B. P.-Hasdeu, „Traian”, „Columna lui Traian”, dar şi în „Convorbiri literare”, Societatea hotărăşte, în Adunarea generală din 1879[2], să editeze o nouă publicaţie, „Aurora română”, până la a cărei apariţie efectivă mai trec doi ani. Motivele acestei amânări sunt de ordin financiar[3], dar existenţa efemeră a revistei s-a datorat, în egală măsură, numărului redus de colaboratori.

„Aurora română”[4], ca organ beletristic-literar al Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina, apare la Cernăuţi în perioada august 1881 –

[1] Revistele conduse de Iosif Vulcan, „Familia” şi „Şezătoarea”, au fost mereu deschise colaboratorilor din Bucovina. Vezi articolele: George Tofan, *Colaboratori bucovineni ai „Familiei”*, în „Junimea literară”, Cernăuţi, anul IV, 1907, nr. 10–11, p. 229–233; Eugen Dimitriu, *Colaboratori bucovineni la revista „Familia”*, I, în „«Suceava». Anuarul Muzeului Judeţean”, VIII, 1981, p. 333–352; *Colaboratori bucovineni la revista „Familia”*, II, *ibidem*, IX, 1982, p. 347–365.

[2] Mircea Irimescu, *Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina (1862–2012). La 150 de ani. Istoric şi realizări*, vol. I, Rădăuţi, Editura Septentrion, 2012, p. 315.

[3] *Ibidem*.

[4] „Aurora Română”, Organ beletristic–literar al Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina, Cernăuţi, 1 august 1881 – 15 decembrie 1882 şi ianuarie–august 1884. Apare lunar. Redactor responsabil şi editor, Ion I. Bumbac. Publicaţia nu este menţionată în *Dicţionarul literaturii române de la origini până la 1900*, Ediţia a II-a, [Bucureşti-Chişinău], Editura Academiei Române–Editura Gunivas, 2002. Informaţii biobibliografice vezi la Ioan V. Cocuz, Matei Hulubei, *Presa românească în Bucovina (1809–1944)*, Bacău, f. ed., 1991, p. 29–30. *Dicţionarul general al literaturii române*, vol. I, *A/B*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2004, menţionează revista cernăuţeană la paginile 272–273, într-un articol semnat de Ion Hangiu, în care sunt destule inexactităţi în ceea ce priveşte conţinutul paginilor din „Aurora română” dedicate literaturii populare. De exemplu, S. Fl. Marian nu a publicat articolele despre moravuri şi datini populare, autorul este G. Tămăiagă.

BDD-A32950 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

decembrie 1882. Numerele din ianuarie–august 1884 ale revistei sunt scoase pe cheltuiala redactorului responsabil, Ion I. Bumbac. Foarte curând, acesta se vede nevoit să răspundă cititorilor care îşi exprimă nemulţumirea că revista nu publică articole ştiinţifice, aşa că, la rubrica *Către publicul cetitoriu*, redacţia publică un răspuns, anunţând că una dintre preocupările revistei este de a publica în special producţii populare, care să devină sursă de inspiraţie pentru creaţiile culte. Dar materialele folclorice publicate în revistă sunt puţine, iar de la jumătatea anului 1882 lipsesc de tot.

Apar în „Aurora română" câteva culegeri de „poezii poporale", balade, o legendă, o tradiţie populară, un grupaj de descântece. În primul număr al periodicului, S. Fl. Marian publică balada populară *Finul şi nănaşa*[5], iar Dimitrie Dan tipăreşte *Poesii poporale*[6] adunate din comuna Bilca. Sub semnătura lui S. Fl. Marian mai apar două articole de botanică populară, *Scumpia*[7] şi *Însemnătatea alunului la poporul român*[8], acesta fiind publicat ca editorial, la început de an. Descântecele apărute[9] în revistă sunt adunate de I. Berariu, iar G. Tămăiagă publică, în două părţi, articolul *Moravuri şi datine poporale*[10]. Articolul *Florile dalbe? sau Florile Dalbei*?[11], semnat de Ion I. Bumbac, este ultima lucrare tipărită în revistă, care se mai preocupă, la un nivel modest, de expresii ale culturii tradiţionale.

Prima gazetă tipărită la Suceava a fost „Revista politică"[12], care a apărut bilunar, între 3/15 mai 1886 şi 1 aprilie 1891. Editor a fost avocatul Matei Lupu, iar administrator, S. Fl. Marian.

Publicaţia susţinea ideea unităţii naţionale şi apăra – în absenţa altei gazete reprezentative pentru Bucovina, la acea dată – interesele sociale, politice şi culturale româneşti în cadrul Imperiului Austro-Ungar. Interesul pentru viaţa socială şi politică, inclusiv cea internaţională, era completat de iniţiative culturale, de promovarea scriitorilor locali şi de publicarea de materiale folclorice care să atragă atenţia cititorilor asupra valorii artistice şi documentare a folclorului.

De regulă, sub genericul *Foiţa „Revistei politice"*, ultimele patru – şase pagini ale publicaţiei conţin texte de literatură populară sau cultă. În primul an de existenţă a revistei, doar patru texte populare în proză apar în revistă şi ele sunt publicate de S. Fl. Marian, care le clasifică astfel: legende[13] (două), o tradiţie

[5] „Aurora română", anul I, nr. 1, august 1881, p. 12–14.
[6] *Ibidem*, p. 14–16.
[7] „Aurora română", anul I, nr. 2, septembrie 1881, p. 21–25.
[8] „Aurora română", anul II,, nr. 1, ianuarie 1882, p. 2–9.
[9] În „Aurora română", anul I, nr. 4, noiembrie 1881, p. 57.
[10] Idem, anul II, nr. 3, p. 41–45; nr. 4, p. 56–60.
[11] Idem, anul II, nr. 6, p. 81–86.
[12] Vezi şi: Mihai Lazăr, *Din istoricul presei sucevene – „Revista politică": preocupări culturale*, în „«Suceava». Anuarul Muzeului Judeţean", IV, 1977, p. 205–212.
[13] S. Fl. Marian, *Poiana Negrii*, în „Revista politică", Suceava, anul I, 1886, nr. 1, p. 12–16; *Valea lui Pintea*, idem, nr. 9, p. 12–16.

BDD-A32950 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

populară[14] şi o poveste[15]. Interesat de proza folclorică încă de la începutul activităţii sale de culegător – proiectase în 1869 şi tipărirea unui volum de poveşti[16] –, Marian a privit cu cea mai mare atenţie legenda istorică (tradiţia istorică), ca şi pe cea etiologică, pe care a integrat-o în articolele sale de ornitologie sau despre plante.

În anii următori, publică în revistă tradiţiile *Movila lui Răsvan*, *Sas-Vodă* şi legendele *Stâlpul Tricolicenilor*, *Pârâul Icoanei*[17]. Folcloristul nu este preocupat de transcrierea exactă a legendelor, le prelucrează în stil personal (de aici, prezenţa neologismelor şi a expresiilor cărturăreşti), dar fără să le altereze conţinutul ideatic. Ulterior, folcloristul le retipăreşte în volumul *Tradiţii poporane române din Bucovina*, apărut la Bucureşti, în 1895, însoţite de această dată şi de notele în care indică informatorii, localităţile de unde le-a cules şi data la care i-au fost comunicate, informaţii care lipsesc din paginile revistei unde au fost publicate iniţial. În cîteva note, Marian indică şi variante ale unor tradiţii populare culese de el, care au fost publicate în germană de Ludwig Adolf Staufe-Simiginowicz, în volumul *Volkssagen aus der Bukowina*[18]. Şi pentru două dintre tradiţiile apărute iniţial în „Revista politică", *Ştefan Vodă şi turcii* şi *Sas-Vodă*, Marian menţionează titlurile variantelor care se regăsesc în volumul lui Staufe.

Semnătura folcloristului bucovinean ori pseudonimul său, S. Ilişeştean, sunt întîlnite mai frecvent în numerele „Revistei politice" din anul 1888, unde publică zece anecdote[19], cinci poveşti[20] şi balada populară *Bobiţa*[21]. În anul următor, în *Foiţa* „Revistei politice" Marian mai publică *Fata din Ştergăreni* şi *Vitriga*[22].

---

[14] S. Fl. Marian, *Ştefan Vodă şi turcii*, în „Revista politică", anul I, nr. 2, p. 12–16.

[15] *Neaga*, *ibidem*, anul I, nr. 12, p. 18.

[16] Cf. Mircea Fotea, *Simeon Florea Marian, folclorist şi etnograf*, Bucureşti, Editura Minerva, [1987], p. 82. Mai mult, pe baza manuscriselor de poveşti, datate în perioada 1864–1865 şi păstrate în *Fondul memorial şi documentar„S. Fl. Marian"*, autorul monografiei consideră că „acestea sunt primele sale culegeri de texte folclorice, care îl situează [pe S. Fl. Marian] în rândul celor dintâi culegători de basme populare româneşti" (p. 30).

[17] S. Fl. Marian, *Movila lui Răsvan* (legendă), în „Revista politică", anul III, 1888, nr. 10, p. 14–16; *Stâlpul Tricolicenilor* (legendă), în *ibidem*, anul III, nr. 12, p. 11–12; *Pârâul Icoanei*, *ibidem*, anul IV, 1889 nr. 3, p. 13–15; *Sas-Vodă* (tradiţiune), *ibidem*, anul V, nr. 8, p. 7–9.

[18] Ludwig Adolf Staufe-Simiginowicz, *Volkssagen aus der Bukowina*, Cernowitz, 1885.

[19] S. FL. Marian, *Drum peste maţe*, *Dascălul Pascal*, *Stoian ciobanul*, *Bătul ispitit*, în „Revista politică", anul III, nr. 2, p. 16; *Ungurul şi Sânt-Ilie*, nr. 6, p. 16; *Ţiganul şi oaia*, nr. 7, p. 16; *Lăsatul secului*, *Pipa ţiganului*, *Iuşca*, nr. 9, p. 12–13; *Feşterul şi românii*, nr. 20, p. 16. Anecdotele apărute în nr. 9 sunt semnate cu pseudonimul S. Ilişeştean, iar anecdota publicată în nr. 20 apare nesemnată. Pe exemplarul de revistă din colecţia personală, Marian îşi trece numele sub text, în creion albastru.

[20] S. Fl. Marian, *Pogacea*, în „Revista politică", anul III, nr. 1, p. 14–16; *Ţapul mincinos*, *ibidem*, anul III, 1888, nr. 14, p. 14–16; *Păţeniile unui cioban* (poveste din Ilişeşti), *ibidem*, anul III, nr. 18, p. 10–12; *Purecii bălţaţi* (poveste din Cândreni), *ibidem*, anul III, nr. 19, p. 15–16; *Hrizovul mâţii* (poveste din Cândreni), *ibidem*, anul III, nr. 20, p. 15.

[21] *Ibidem*, anul III, nr. 21, p. 13–15.

[22] *Ibidem*, anul IV, nr. 6, p. 12–16 şi nr. 23, p. 10–12.

BDD-A32950 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

Basmul animalier *Hrizovul mâții* face parte din categoria pseudo-etiologiilor, prin care se încearcă a răspunde serios la întrebarea „de ce nu se înțeleg câinele şi pisica”. Basmul fantastic *Fata din Ştergăreni*, care se încheie cu formula proprie acestui tip, „Ş-am încălecat pe-o şa / Şi v-am spus o minciunea” – negarea directă a veridicității celor povestite, a fost inclus de editorul Paul Leu în volumul *Basme populare româneşti*[23], ca şi *Pogacea*, poveste cu minciuni, ce conține referiri la vechi ritualuri cu caracter ludic, întâlnite şi în folclorul copiilor. *Neaga* este o povestire moralizatoare, ce dezvoltă motivul femeii leneşe, iar *Purecii bălțați*, pe care Marian o include şi în volumul din 1897, *Răsplata. Poveşti din Bucovina*[24], este o snoavă didactic-moralizatoare, pe tema înşelătorului înşelat („Oricine voieşte să-nşele pe altul, adeseori se-nşală pe sine îndoit!”).

În paginile de literatură ale revistei, alături de folcloristul bucovinean, îl mai întâlnim pe I. Pop-Reteganul. Colaborarea acestuia la revista suceveană se concretizează în publicarea *Legendei Maicii Domnului*[25], text în versuri aparținându-i folcloristului transilvănean, la care el face comentariul: „Scrisă după cum o păstrai în memorie de tânăr...”. Din culegerile sale, I. Pop-Reteganul mai trimite revistei sucevene şase balade populare[26], două avându-l ca personaj pe haiducul Pintea. Publicarea acestora şi sugestia lansată în revista „Gutinul”, în 6 noiembrie 1889, de a se realiza o biografie a legendarului haiduc, îl determină pe S. Fl. Marian să noteze observația că un asemenea demers „va putea avea o valoare adevărată când [autorul] îşi va da silința de-a aduna nu numai datele privitoare la viața lui Pintea, ci totodată şi toate legendele, tradițiunile, baladele şi alte poezii populare care tratează despre acest viteaz şi care provin de la toți românii din Austro-Ungaria”[27].

Pentru a nu face concurență periodicului „Gazeta Bucovinei”, „Revista politică” îşi încetează apariția la 1 aprilie 1891.

„Gazeta Bucovinei”, periodic politic şi literar bisăptămânal, a apărut la Cernăuți din 2 mai 1891 până la 6 aprilie 1897 şi între 2 aprilie – 1 octombrie 1906. A fost o publicație care, prin paginile literare, se adresa în primul rând cititorului orăşean, intelectualului. Condus de directori veniți din Transilvania, în buna tradiție a gazetelor româneşti tipărite peste munți, periodicul a editat pentru țărani suplimentul literar „Foaia săteanului”, din care au apărut doar opt numere, în perioada 5/12 mai – 29 decembrie 1891, sub directoratul lui Pompiliu Pipoşiu. În paginile suplimentului, s-a publicat atât literatură cultă, „selectată cu grijă din

[23] S. Fl. Marian, *Basme populare româneşti*, Bucureşti, Editura Minerva, 1986, 526 p.

[24] S. Fl. Marian, *Răsplata. Poveşti din Bucovina*, Suceava, 1897. Volumul cuprinde opt narațiuni „şi nu este reprezentativ pentru repertoriul de poveşti din zonă” (Mircea Fotea, 1987).

[25] Apărută în „Revista politică”, anul IV, nr. 11, p. 9–11.

[26] *Pintea Viteazul*, *Pintea şi soru-sa*, *Nedea şi Petrea*, *Nevasta şi hoții*, *ibidem*, anul IV, nr. 22, p. 14–16; *Petru*, *Frații*, nr. 24, p. 13–14.

[27] *Ibidem*, anul IV, nr. 22, p. 15.

BDD-A32950 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

periodicele transilvănene sau din cele apărute la Iaşi şi Bucureşti”[28], cât şi literatură populară. Cu un foileton literar foarte îngrijit, gazeta a publicat atât texte folclorice inedite, cât şi reproduceri din alte periodice sau din volumele de literatură populară nou apărute.

Primul text de literatură populară, apărut în *Foiţa* „Gazetei Bucovinei” este A*pa trage la matcă şi omul la teapă*[29], poveste culeasă probabil în ţinutul Iaşilor, prelucrată şi publicată de Elena O. D. Sevastos, care mai trimite redacţiei trei texte lirice (un cântec de nuntă, unul de jale şi unul de cătănie)[30].

Apariţia, în martie 1892, a primei reviste româneşti „pentru literatură şi tradiţiuni populare” „Şezătoarea”, condusă de Artur Gorovei, este consemnată[31] în paginile *Foiţei*, redacţia republicînd articolul de semnal dedicat noii publicaţii de revista „Voinţa naţională”.

Mai multe culegeri de lirică populară trimite redacţiei învăţătorul Nicolae Hurjui, din Straja. Acestea apar în *Foiţă* cu titlul *Poesii poporale din ţinutul Rădăuţilor*[32]. Ulterior, redacţia mai tipăreşte *Cântece poporale din ţinutul Rădăuţului*[33].

După colaborarea episodică la „Aurora română”, preotul Dimitrie Dan are o colaborare mult mai substanţială la „Gazeta Bucovinei”, unde publică două studii de etnografie, *Ţiganii din Bucovina*[34] şi *Lujenii. Biserica, proprietarii moşiei, satul şi locuitorii lui*, schiţă istorică, topografică şi etnografică[35]. În prima parte a studiului dedicat ţiganilor, foarte bogat sub raportul informaţiei şi beneficiind, la acel moment, de o bibliografie de raftul întâi, sunt consemnate şi două legende care explică numele lor. De altfel, o particularitate a activităţii sale pe terenul culturii tradiţionale a fost constanta documentare pentru elaborarea unor studii monografice despre naţionalităţile din Bucovina: *Armenii orientali din Bucovina* (1891), *Lipovenii din Bucovina* (1894), *Evreii din Bucovina* (1897) etc. Dimitrie Dan a realizat lucrări descriptive, în care a dorit să cuprindă cât mai multe aspecte ale vieţii şi culturii grupurilor etnice din Bucovina. Integrând folclorul în imaginea de ansamblu a naţionalităţilor prezentate, el a realizat „studii de etnografie spirituală foarte înrudite cu cele de folclor”[36].

---

[28] Remus Zăstroiu, *Gazeta Bucovinei*, în *Dicţionarul literaturii române de la origini până la 1900*, ediţia a II a, [Bucureşti], Editura Academiei Române–Editura Gunivas, 2002, p. 392.

[29] În „Gazeta Bucovinei”, anul I, 1891, nr. 56, p. 1–2; nr. 57, p. 1–2; nr. 58, p. 1–2.

[30] *Ibidem*, anul II, 1892, nr. 12 (a doua ediţie, prima fiind cenzurată), p. 1–2.

[31] *Ibidem*, anul II, nr. 30, p. 1–2.

[32] *Ibidem*, anul II, nr. 35, p. 1, cinci texte; nr. 36, p. 2, opt texte; nr. 58, p. 2., patru texte.

[33] *Ibidem*, anul III, 1893, nr. 6, p. 1, zece texte.

[34] Dimitrie Dan, *Ţiganii din Bucovina*, cap. I, în „Gazeta Bucovinei”, anul II, nr. 37–38, p. 1–2; nr. 39, cap. II, p. 1–2; nr. 40, cap. III, p. 1–2; nr. 42, cap. IV, p. 1–3; nr. 43, p. 1–2; nr. 44, p. 1–2; nr. 45, p. 2–3; nr. 46, cap. V, p. 2; nr. 47, p. 1; nr. 48, 49, p. 1–2.

[35] Dimitrie Dan, *Lujenii Biserica, proprietarii moşiei, satul şi locuitorii lui*, *ibidem*, anul III, 1893, nr. 45, p. 1–2; nr. 46, p. 1–3; nr. 48, p. 1–3; nr. 49, p. 1–2.

[36] Gh. Vrabie, *Folcloristica română. Evoluţie, curente, metode*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1968, p. 20.

BDD-A32950 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

Preotul Dimitrie Dan mai publică şi o mie de *Credinţe poporale bucovinene*[37], (19 foiletone) în mai multe numere din anii 1894 şi 1895. Lectura acestora trimite la caracterul enciclopedic al folclorului, înţeles ca sumă de cunoştinţe care interesează, în primul rând, pentru funcţia practică în viaţa colectivităţii. Colecţia de credinţe populare oferită de Dimitrie Dan ilustrează o categorie folclorică al cărei „caracter enigmatic" o face greu de clasificat. Ca norme de conduită sau ca sentinţe, credinţele sunt „nişte survivals"[38], păstrătoare ale gândirii populare doar fragmentar, ele pierzându-şi sensurile originare: „Se crede că nu e bine a coase afară până ce răchita n-a înfrunzit"; „Se crede că cel ce citeşte mâncând uită toate câte a citit"; Se crede că nu e bine a strica cuibul unui cocostârc, căci [atunci] el aduce foc în clonţ şi aprinde casa" etc. Credinţele circulau în satul tradiţional ca fragmente ale unor legende superstiţioase din care, în timp, a rămas concluzia: „nu este bine". Aceste „mostre de gândire veche" sunt completate de alte aproape două mii, tipărite în revista „Şezătoarea", la rubrica *Credinţi şi superstiţii*, de colaboratori din întreg spaţiul românesc.

În perioada 1890–1900, S. Fl. Marian este antrenat în elaborarea şi publicarea monografiilor etnografice dedicate evenimentelor majore din viaţa omului – naşterea, nunta, înmormântarea –, dar şi sărbătorilor şi obiceiurilor, creaţiilor folclorice care le ilustrează şi le însoţesc în existenţa satului tradiţional. Activitatea lui publicistică în spaţiul bucovinean este mult diminuată. Singura dată când folcloristul publică vreun material în „Gazeta Bucovinei" este în ianuarie 1893. Redacţia îi tipăreşte un *Apel literar*[39] însoţit de 49 de întrebări referitoare la terminologia populară a speciilor folclorice din zonele etnofolclorice româneşti, adresat intelectualilor de la sate. Marian era interesat de creaţiile folclorice: cântece, cântece bătrâneşti, cântece haiduceşti, cântece de leagăn, cântece de cumetrie, cântece de nuntă, doine, cântece cântate de lăutari, hora, strigătura, colinda, pluguşorul (uratul), colinda cu steaua, Irozii, Capra, Malanca, bocet, vrajă, farmec, descântec, basm, poveste („Oare cine să fi stârnit, după credinţa poporului, întâia oară poveştile?"), snoavă, tradiţie, legendă, păcălitură, cimilitură, zicală, proverb, pildă, icoană („Cine şi cum vorbeşte în icoane?"), frântură de limbă. Ultima întrebare îl arată preocupat pe S. Fl. Marian să identifice un eventual termen popular pentru literatura populară: „Oare cum s-ar putea numi *literatura poporană* cu un singur cuvânt? Nu cumva are poporul vreun atare termen?"[40]. Intenţia sa era ca răspunsurile să le publice „într-un op de sine stătător, dimpreună

[37] Dimitrie Dan, *Credinţe poporale bucovinene adunate de...*, în „Gazeta Bucovinei", anul IV, 1894, nr. 30, 63, 67, 70, 74, 79, 84, 97, 99, p. 1–2; anul V, 1895, nr. 2, 5, 12, 17, 37, 43, p. 1–2.

[38] P. Ursache, *op. cit.*, p. 134.

[39] S. Fl. Marian, *Apel literar*, în „Gazeta Bucovinei", anul III, 1893, nr. 5, p. 2–3. Apelul a fost reluat şi în alte publicaţii: „România musicală", Suceava, 1893, p. 128–130; „Biserica şi şcoala", Arad, 1893, p. 27–28, 35–37; „Tribuna", X, (1893), nr. 18, p. 69; nr. 19, p. 73–74.

[40] S. Fl. Marian, *art. cit.*, p. 3.

BDD-A32950 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

cu toate explicările şi exemplele ce sper că mi se vor trimite”[41]; mai mult, solicita „pe lângă termenii despre care ne-a fost până aici vorba, încă şi titlul tuturor colecțiunilor de literatură populară, câte au apărut până acum”, rugându-i pe culegători, autori de studii şi redactori de publicații să-i trimită lucrările sau măcar titlurile lor. Astfel, cum observa biograful său[42], planul pe care îl avea era să întocmească o primă bibliografie a folclorului românesc. Punctând încercarea etnografului şi folcloristului sucevean de a realiza un instrument de lucru necesar dezvoltării folcloristicii şi cercetării ei ştiințifice, Mircea Fotea remarca: „Deşi nu au fost realizate, impresionează profund, şi în acest caz, claritatea cu care cercetătorul sucevean îşi dă seama care sunt cele mai stringente lucrări de care avea nevoie, în acel moment folcloristica română”[43].

Foița „Gazetei Bucovinei” publică articolul de semnal[44] pentru volumul lui S. Fl. Marian, *Vrăji, farmece şi desfaceri* (Bucureşti, 1893), şi reproduce *in extenso* introducerea autorului.

Un alt text folcloric, publicat sub titlul *Cosmogonia poporului*[45] şi preluat de „Gazeta Bucovinei” din „Şezătoarea” lui Artur Gorovei, este o legendă dualistă despre facerea lumii, culeasă de învățătorul I. Teodorescu din Cotârgaş (Suceava). Legenda a apărut[46] în revista fălticeneană, „sub directa supraveghere a directorului revistei, care a avut grijă să menționeze că n-a mai întâlnit până atunci, la noi, asemenea texte tipărite”[47], unde a fost tipărită pe două coloane, una în scriere literară, cealaltă în varianta dialectală. *Foița* „Gazetei Bucovinei” republică numai transcrierea literară. Episoadele legendei sunt cele din *Cartea facerii*, dar în relatare nu se mai păstrează solemnitatea biblică. Petru Ursache observă: „Culegerea lui I. Teodorescu este o narațiune plină de episoade palpitante şi se citeşte ca un text umoristic de bună calitate, mai ales în acele pasaje unde tatăl ceresc o face pe meticulosul şi atotştiutorul[48]”. Lumea este, în egală măsură, creație a lui Dumnezeu şi a diavolului, care apar în creația populară cu caractere complexe, sunt personaje bine individualizate, prin bonomie şi umanitate.

Obiceiul de a retipări materiale folclorice din alte publicații românești este continuat cu trei texte în proză. Sub genericul *Snoave din popor*, *Foița* preia din „Vatra”. Foaie ilustrată pentru familie, narațiuni culese de D. Stăncescu:

[41] *Ibidem*, p. 2.
[42] Mircea Fotea, *op. cit.*, p. 161.
[43] *Ibidem*, p. 162.
[44] *Vrăji, farmece şi desfaceri*, în „Gazeta Bucovinei”, anul III, nr. 92, p. 2.
[45] *Ibidem*, anul III, nr. 99, p. 1–2.
[46] *Cosmogonia poporului. Facerea lumii.* Legende culese de I. Teodorescu, în „Şezătoarea“. Revistă pentru literatură şi tradițiuni populare, anul II, nr. 5–6, octombrie–noiembrie, 1893, p. 98–105.
[47] Petru Ursache, *„Şezătoarea“ în contextul folcloristicii*, Bucureşti, Editura Minerva, 1972, p. 135.
[48] *Ibidem*, p. 38.

BDD-A32950 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

Mai mare..., *Bucate bune* şi *Pentru boală*[49]. Două snoave îl au ca personaj pe ţigan, a treia, pe evreu. Lor le urmează altele[50], din volumul *Glume şi poveşti*, al aceluiaşi Dumitru Stăncescu, volum din care mai este retipărită „epistola prefaţă", scrisă de Al. Vlahuţă. Scriitorul apreciază munca de culegător a lui D. Stăncescu astfel: „Îmi pare bine că frumoasele snoave ale poporului nostru au încăput pe o mână bună. D-ta n-ai stricat nimic din podoaba şi arta lor, pentru că n-ai căutat să le dregi, – şi ştii cât de mulţi sunt „meşterii de oraş" care au pus dresuri cu bidineaua pe figura curată, inteligentă şi sănătoasă a literaturii noastre populare! D-ta ai înţeles că cel mai mare artist e poporul şi ai căutat să-i prinzi snoavele şi să le scrii sobru natural, aşa cum le-a gândit, aşa cum le spune el. Nici nu poate fi un merit literar mai mare în direcţia în care, cu atâta hărnicie şi pricepere, s-a îndreptat talentul d-tale"[51].

Prin politica de republicare a materialelor de folclor menţionate, „Gazeta Bucovinei" a contribuit la cunoaşterea literaturii populare din spaţiul românesc, a oferit cititorilor o perspectivă asupra începutului şi direcţiilor dezvoltării unei noi ştiinţe – folcloristica românească.

În revistele bucovinene nu se întîlnesc dezbateri privind teoria, metodologia sau speciile folclorului, problemele privind arta şi cultura populară se limitau, în epocă, la descrieri de obiceiuri şi consemnarea/publicarea materialelor folclorice culese. Simion Florea Marian, care a avut o activitate publicistică bogată, publică destul de puţin în revistele din Bucovina, preocupat fiind în acel timp, pe bună dreptate, de tipărirea lucrărilor sale în volumele care i-au adus recunoaşterea meritelor de întemeietor al ştiinţei etnografiei şi folclorului nu numai la nivel naţional, ci şi internaţional.

[49] În „Gazeta Bucovinei", anul IV, 1894, nr. 81, p. 1–3.
[50] *Ibidem*, anul V, 1895, nr. 4, p. 1.
[51] *Ibidem*.

BDD-A32950 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

BDD-A32950 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

VALORIFICAREA CULTURII POPULARE ÎN BUCOVINA, ÎNTRE ANII 1850 ŞI 1900 (II)

ELENA PASCANIUC

Die Verwertung der Volkskultur in der Bukowina zwischen den Jahren 1850 und 1900

(*Zusammenfassung*)[*]

In der kulturellen Entwicklung eines Volkes befindet sich die Folklore in engem Zusammenhang mit den sozialen, politischen, inneren und äusseren kulturellen Verhältnissen. Die Verwertung der Volkskunde war einer der Hauptziele der 48er Revolution. Die Beziehungen der Bukowiner mit den Moldauischen Flüchtlingen trugen zur Entwicklung und Durchsetzung des Nationalbewusstseins bei. Die Gründe, die zur Folkloresammlung und später zur Zusammensetzung von Folkloreanthologien – in der Bukowina, wie in den anderen rumänischen Provinzen – führten, waren: die Suche nach Argumenten für kulturelle Identität, das Lokalpatriotismus, die Verteidigung des geistigen ländlichen Patrimoniums gegen die „Invasion" der Stadt, die Rettung und Konservierung der Authentizität der Volkslieder, das Interesse für die Folklore als Muster und Inspirationsquelle für das Schaffen einer originellen Literatur. Eine deutliche Anregung für das Erwecken des Interesses an Volkskunde war die Gründung der Gesellschaft für Rumänische Kultur und Literatur im Jahre 1865. Ihr Ziel war die Förderung der nationalen Kultur mit allen Mitteln. Später haben die Publikationen jener Zeit – Lokalblätter, kleine Zeitschriften, jährlich oder nur kurz erscheinende Periodika – grosse Kapitel der Volkskunst gewidmet und eine wahre Bewegung im Sinne der Sammmlung und Verwertung der volkskundlichen Elemente geschaffen, aber auch die Entstehung verschiedener folklorischen Beschäftigungen, von Amateurismus zur heute noch aktuellen gelehrten Forschung ermöglicht. Sehr oft entstehen die Beschäftigungen mit der Volkskunde als eine zusätzliche Tätigkeit, als eine Ergänzung eines Hauptberufs: Lehrer oder Priester. Manchmal werden solche Beschäftigungen zu wertvollen, ausschlaggebenden Forschungen, die manchen Forscher – wie z.B. Simeon Florea Marian oder Dimitrie Dan – akademische Bestätigung und Anerkennung bringen. Die Verwertung der Folklore innerhalb des Unterrichts ist auch auf die Teilnahme der Lehrer und der Schüler/Studenten an der Sammlung von Volksliedern zurückzuführen. Im *Programm des gr. or. Ober-Gymnasiums in Suczawa* zwischen den Jahren 1892–1904 werden Semesterarbeiten zu

[*] Traducere: Ştefănița-Mihaela Ungureanu.

BDD-A32950 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

Folklorethemen erwähnt, die die Schüler schreiben sollten. Zu den Tätigkeiten, die die Volkskunde förderten, gehörten auch die Volkstrachten- und Hausindustrie-ausstellungen, welche innerhalb grösserer Weltausstellungen (in Paris, Bukarest, Wien) von verschiedenen Kulturgesellschaften organisiert und im letzten Jahrzehnt des 19. Jahrhunderts häufiger wurden.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: die Bukowina, Folklore, Gesellschaft für Rumänische Kultur und Literatur, Volksliedersammlungen.

BDD-A32950 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)